

OPINTOMATKAOPAS

Lasten ja nuorten koulutuspalvelut
3/2017

SISÄLLYS

1 OPINTORETKEN TAI LEIRIKOULUN SUUNNITTELU	3
1.1 Opintomatkasuunnitelma	3
1.2 Opintomatkalle osallistuvat valvojat	4
1.3 Muita huomioitavia seikkoja opintomatkan suunnittelussa	4
1.4 Opintomatkan suunnittelu oppilaiden ja huoltajien kanssa	4
2 VASTUU- JA VALVONTAKYSYMYKSET	6
2.1 Opettajan oikeudet ja velvollisuudet	6
2.2 Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet	6
2.3 Vakuutusturva	6
Opettajan vakuutusturva	6
Oppilaan vakuutusturva	7
Valvojien/huoltajien vakuutusturva	7
Vakuutusturva kuljetuksissa	7
3 VARAINHANKINTA	7
3.1 Perusopetuksen maksuttomuus	7
3.2 Varainhankinnan säännöt	7
3.3 Varainhankintatavoissa huomioitavaa	8
Verovelvollisuus	8
Luvanvaraisuus	9
4 OPINTOMATKAN KULKU	9
4.1 Opintomatkasopimus	9
4.2 Kuljetukset, majoitus ja ruokailut	9
4.3 Opintomatkan peruuttaminen	10
LIITTEET	
Opintomatkasuunnitelma (liite 1)	
Opintomatkasopimus (liite 2)	

1 OPINTORETKEN TAI LEIRIKOULUN SUUNNITTELU

Opintoretellä tarkoitetaan työjärjestykseen merkittyä koulupäivää pidempää vierailua määritellyn kohteeseen. Vierailulla tulee olla opetuksellinen tarkoitus.

Leirikoululla tarkoitetaan puolestaan 2–5 päivän pituisia, lukuvuoden koulutyöpäivinä tapahtuvaa vierailua määritellyn kohteeseen. Leirikoulun tapahtumilla tulee olla opetuksellinen ja sosiaalista-va tarkoitus.

Tässä ohjeistuksessa opintoretkeä ja leirikoulua kutsutaan yhteisnimellä **opintomatka**.

Haminan kaupungissa opintomatkojen pituuksia ja kohteita linjataan seuraavasti:

- luokat 1–2: enintään koulupäivän pituiset retket lähiympäristön kohteisiin
- luokat 3–4: ensisijaisesti opintoretket lähiympäristöön ja Etelä-Suomeen
- luokat 5–6: ensisijaisesti opintoretket tai leirikoulut Suomessa, erityisen harkinnan mukaan leirikoulut Pohjoismaihin ja muihin naapurimaihin
- luokat 7–9: ensisijaisesti opintoretket Suomessa, erityisen harkinnan mukaan leirikoulut EU-maihin ja tiettyihin EU:n ulkopuolisiin maihin
- lukio: ensisijaisesti opintoretket Suomessa, erityisen harkinnan mukaan vierailut tai leirikoulut EU-maihin ja tiettyihin EU:n ulkopuolisiin maihin

Opintomatkan vastuuopettajan tulee huolehtia siitä, että opintomatka kirjataan lukuvuoden alussa **koulun lukuvuosisuunnitelmaan**, jonka Haminan kaupungin lasten ja nuorten palveluiden lautakunta hyväksyy. Lukuvuosisuunnitelmassa tulee yksilöidä matkalle lähtevä opetusryhmä, matkan pituus ja kohde (Suomi, EU-maa, EU:n ulkopuolinen maa, ystävyyskaupunki) sekä karkea kustannusarvio. Kun matka on kirjattu lukuvuosisuunnitelmaan ja lasten ja nuorten palveluiden lautakunta on hyväksynyt sen, vastuuopettaja on velvollinen toteuttamaan matkan. Opintomatkan peruuttamisesta ks. luku 4.3.

Ulkomaille suuntautuvista opintomatoista tulee jo suunnitteluvaiheen alussa keskustella rehtorin kanssa, joka tuo tiedon suunnitelmasta lasten ja nuorten palveluiden lautakunnalle.

Opintomatalle osallistuminen ei ole oppilaan eikä opettajan velvollisuus. Opettajaa ei voi velvoittaa järjestämään opintomatkaa. Myöskään oppilaalla ei ole velvollisuutta lähteä mukaan matkalle. Matkalta poisjääneille oppilaille järjestetään opetusta normaalin työjärjestyksen mukaan.

1.1 Opintomatkasuunnitelma

Opintomatkasuunnitelma (liite 1) tulee hyväksyttävä rehtorilla viimeistään kuusi viikkoa ennen opintomatkaa. Hyväksyessään suunnitelman rehtori antaa virkamatkamääräyksen opettajalle. Tällöin opettaja on oikeutettu työehtosopimuksen mukaisesti korvauksiin, kuten matkakorvauksiin ja/tai päivärahoihin. Opettaja hakee palkallista virkavapautta opintomatkan ajaksi vasta, kun rehtori on hyväksynyt suunnitelman ja lähettänyt tiedon matkasta lautakunnalle.

Opintomatkasuunnitelmaan tulee kirjata:

- vastuuopettaja(t) sekä mahdolliset valvovat huoltajat (ks. alla oleva ohjeistus)
- valvontaan osallistuvien aikuisten valvontavuorolista
- järjestämisajankohta ja aikataulu
- osallistuvat oppilaat
- retkelle osallistumattomien oppilaiden opetusjärjestelyt
- matkakohde
- opetussuunnitelmalliset tavoitteet
- matkajärjestelyt
- mahdolliset majoitus- ja ruokailujärjestelyt
- turvallisuussuunnitelma
- kustannusarvio ja rahoitus

1.2 Opintomatalle osallistuvat valvojat

Opintomatkkoilla tulee vastuuopettajan lisäksi olla aina toinen koulun henkilökuntaan kuuluva, mahdollisuuksien mukaan toista sukupuolta edustava valvoja.

Perusopetuksen luokkien 1–6 opintomatkkoilla tulee vastuuopettajan lisäksi olla mukana täysi-ikäisiä valvojia seuraavan ohjeistuksen mukaan:

- 1–10 oppilasta: vastuuopettajan lisäksi 1 opetushenkilökuntaan kuuluva valvoja
- 11–20 oppilasta: vastuuopettajan lisäksi 1 opetushenkilökuntaan kuuluva valvoja
- 21–30 oppilasta: vastuuopettajan lisäksi 2 valvojaa, joista toinen opetushenkilökuntaan kuuluva
- 31–40 oppilasta: vastuuopettajan lisäksi 3 valvojaa, joista yksi opetushenkilökuntaan kuuluva
- jne.

Luokkien 1–6 opintomatkkoilla tulee siis olla täysi-ikäisiä valvojia (mukaan lukien vastuuopettaja) yksi alkavaa kymmentä oppilasta kohden – aina kuitenkin vähintään kaksi.

Perusopetuksen luokkien 7–9 ja lukion opintomatkkoilla vastuuopettajan ja opetushenkilökuntaan kuuluvan valvojan lisäksi valvojia voi olla enemmän, mikäli valvottavan ryhmän koko tai ryhmän erityiset tarpeet niin edellyttävät.

Yli vuorokauden kestäville opintomatkkoille tulee vastuuopettajan ja opetushenkilökuntaan kuuluvan valvojan lisäksi osallistua aina vähintään yksi täysi-ikäinen valvoja.

Ylimääräisten valvojien sukupuoli määräytyy valvottavan ryhmän sukupuolirakenteen mukaan. Rehtori hyväksyy koulun ulkopuoliset valvojat.

1.3 Muita huomioitavia seikkoja opintomatkan suunnittelussa

Opintomatkat alkavat koululta ja päättyvät koululle niin opettajien kuin oppilaiden osalta. Poikkeuksena tästä ovat tilanteet, joissa oppilaan huoltaja noutaa henkilökohtaisesti lapsensa opintomatkakohteesta.

Kunnan ottamien vakuutusten vakuutustodistukset tulee ottaa mukaan kohdekielisinä. Ulkomaille suuntautuvan matkan suunnittelussa tulee ajoissa huolehtia passi- ja viisumiasioista, mahdollisista rokotuksista, valuutanvaihdosta sekä muista oleellisista järjestelyistä.

1.4 Opintomatkan suunnittelu oppilaiden ja huoltajien kanssa

Kun opintomatkaa aletaan suunnitella, opettajan on hyvä kartoittaa oppilaiden toivomuksia opintomatkan kohteesta. Tällöin opettaja myös pohtii yhdessä oppilaiden kanssa sitä, miten eri kohteet palvelevat opintomatkan opetuksellista tarkoitusta.

Kartoittamisen jälkeen opettaja kutsuu koolle oppilaiden huoltajat, joiden kanssa tehdään lopullinen päätös opintomatkan kohteesta ja ajankohdasta sekä sen toteuttamisesta. Huoltajien keskuudesta muodostetaan toimikunta opintomatkan suunnittelua varten. Toimikunnasta valitaan vastuuhenkilöt eri tehtäviin. Esimerkiksi varainkeruuta varten tulee olla oma vastuuhenkilönsä, sillä opettaja ei voi olla vastuussa varainhankinnasta tai tilinhoidosta. (Opintomatkan rahoituksesta ks. luku 3.) Jos oppilaskunta järjestää matkan, oppilaskunnan ohjaamisesta vastaava täysi-ikäinen henkilö vastaa varainkeruusta, tilinhoidosta ja opintoretken suunnittelusta.

Opettajan tulee olla huoltajiin aktiivisesti yhteydessä koko prosessin ajan, sillä vaikka opettaja lopulta päättää opintomatkan järjestämisestä, huoltajilla on keskeinen rooli sen toteuttamisessa.

Opintomatkaan valmistautumisen vaiheet esitetään seuraavassa kuviossa.

2 VASTUU- JA VALVONTAKYSYMYKSET

2.1 Opettajan oikeudet ja velvollisuudet

Opettajalla on virkaehtosopimuksen mukainen työaika. Tästä työajasta poikkeava ja koulun ulkopuolella annettava opetus tulee kirjata koulun lukuvuosisuunnitelmaan. Tällöin toiminta voidaan katsoa opetuksiksi.

Koulun lukuvuosisuunnitelmaan kirjattu koulun ulkopuolinen toiminta, eli esimerkiksi leirikouluun lähteminen, on aina opettajan päätös eikä hänellä ole velvoitetta tällaista matkaa järjestää. Matkan toteutuessa **opettajalla on jakamaton vastuu matkalle osallistuvista oppilaista sekä heidän turvallisuudestaan**. Siten opettajalla on päättäväisyyttä myös esimerkiksi matkakohteesta ja -järjestelyistä. Hän voi esimerkiksi turvallisuuteen vedoten kieltäytyä tietyistä matkakohteista ja/tai tietyntyyppisestä matkaohjelmasta.

Opettajalla on myös oikeus perua matka, mikäli matkalle lähtevä luokka tai ryhmä ei hänen mielestään suoriudu tulevan matkan haasteista. Perusopetuslain mukaan opettaja ei kuitenkaan voi rangaistusluontoisena seuraamuksena evätä matkaa yksittäiseltä oppilaalta, vaikka oppilas käyttäytyisi koulussa sääntöjen vastaisesti. Toisaalta opetuksenjärjestäjän tulee kaikissa olosuhteissa huolehtia turvallisesta opiskeluympäristöstä, mikä tarkoittaa tiedossa olevien, oppilaiden turvallisuutta vaarantavien uhkien *ennaltaehkäisyä*. Uhkatilanteet voivat liittyä myös oppilaiden käyttäytymiseen. Tällaisissa ongelmatilanteissa tulee sopia matkalle lähtemisestä ko. oppilaan huoltajien kanssa.

Lukuvuosisuunnitelmaan kirjattu kouluretki tai leirikoulu on mukaan lähteville opettajille virkamatka, jolloin hän on oikeutettu työehtosopimuksen mukaisiin korvauksiin, kuten matkakorvauksiin ja/tai päivärahoihin. Opettaja on tällöin virantoimituksessa, ja hänellä on opettajan oikeudet ja velvollisuudet. Kouluretkiä tai leirikouluja varten opettaja anoo palkallisen virkavapauden.

2.2 Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet

Koulun Lukuvuosisuunnitelmaan kirjatussa koulun ulkopuolisessa toiminnassa, eli esimerkiksi kouluretkillä tai leirikoulussa, oppilaan tulee käyttäytyä samalla tavoin kuin koulussa. Koulun järjestys- ja käyttösäännöt sekä annetut ohjeet ovat voimassa myös koulun ulkopuolella annettavan opetuksen aikana. Oppilaalla on koulun ulkopuolisessa toiminnassa siis samat oikeudet ja velvollisuudet kuin koulussa järjestettävän opetuksen aikana.

Mikäli oppilas matkan aikana rikkoo järjestyssääntöjä tai ei noudata annettuja ohjeita, voidaan hänen opintomatkinsa keskeyttää ja vaihtaa opetusryhmää kesken leirikoulun eli palauttaa oppilas takaisin kouluun. Ennen päätöstä on syytä kuulla oppilaan huoltajaa. Opetuksenjärjestäjä vastaa järjestelyistä aiheutuvan mahdollisen ylimääräisen matkan kustannuksista ja oppilaan riittävästä valvonnasta matkan aikana. Järjestyssääntöjä rikkovaa oppilasta on kuitenkin pyrittävä ohjentaamaan ensisijaisesti matkakohteessa.

Koulu ei ole vastuussa oppilaan mukaan ottamista kadonneista tai rikkoontuneista henkilökohtaisista varusteista tai tavaroista.

2.3 Vakuutusturva

Opettajan vakuutusturva

Opettajat ovat työssään vakuutettuina lakisääteisellä tapaturmavakuutuksella, jonka työnantaja on heille ottanut. Vakuutus kattaa tapaturmat. Virkamatkojen osalta opettajien vakuutusturvaan kuuluu matkavakuutus.

Opettajilla on lisäksi kunnan henkilökunnan vastuuvakuutus. Vakuutus kattaa opettajan omalla tuottamuksellaan ulkopuoliselle aiheuttamat esine- ja henkilövahingot.

Oppilaan vakuutusturva

Oppilaat ovat vakuutettuina opetuksenjärjestäjän tapaturmavakuutuksella koulupäivän aikana, koulumatkoilla ja koulun lukuvuosisuunnitelmaan kirjatus koulun ulkopuolella annettavan opetuksen aikana. Vakuutus korvaa tapaturman aiheuttamat hoitokulut sekä tapaturman johdosta aiheutuvat oppilaan kuljetuskustannukset. Tapaturmalla tarkoitetaan äkillisen ulkoisen tekijän aiheuttamaa vammaa. Opetuksenjärjestäjän oppilaille ottama vakuutusturva kattaa vain tapaturmat, ei esimerkiksi sairastumisia tai esinevahinkoja.

Tapaturmavakuutus korvaa vamman hoitokuluja eikä vakuutuksessa ole omavastuuta. Vakuutus on voimassa kaikessa opetussuunnitelman mukaisessa koulutyössä sekä koulun ulkopuolella annettavassa opetuksessa (opintomatkat), kun tämä on kirjattu koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

On huomattava, että opintomatkan aikana oppilaat ovat vakuutettuina opetuksenjärjestäjän taholta ainoastaan tapaturman varalta. Mikäli halutaan, että oppilas on vakuutettu myös sairauden varalta, tulee hänelle ottaa matkustajavakuutus. Matkustajavakuutus on voimassa matkoilla, jotka suuntautuvat yli 50 km:n päähän. Matkustajavakuutuksen voi tehdä ns. ryhmävakuutuksena kaikille opintomatalle osallistuville oppilaille tai vastaavasti jokainen huoltaja voi vakuuttaa itse lapsensa.

Valvojien/huoltajien vakuutusturva

Opintomatalle mukaan lähtevät ulkopuoliset valvojat ovat matkalla mukana yksityishenkilöinä. Heidän on aina huolehdittava itse omasta vakuutusturvastaan.

Opintomatalle valvojiksi lähtevä koulun muu henkilökunta kuten koulunkäynninohjaajat, kuuluvat työnantajan lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ja matkavakuutuksen piiriin, kun he ovat kunnan palveluksessa ja kyseessä on virkamatka.

Vakuutusturva kuljetuksissa

Oppilaiden kuljettaminen tapahtuu aina julkisella kulkuneuvolla. Opintomatkohteessa on voimassa edellä kuvatun tavoin oppilaan tapaturmavakuutus. Vahingon sattuessa kuljetusten aikana korvaa liikennevakuutus henkilövahingot sekä turmaan syyllisen vastapuolelle aiheuttamat vahingot.

3 VARAINHANKINTA

3.1 Perusopetuksen maksuttomuus

Suomen perustuslain (731/1999) 16 §:n mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Maksuttomuus tarkoittaa sitä, että opetuksesta ei saa aiheutua oppilalle kustannuksia. Taloudellisesta asemasta riippumatta kaikilla lapsilla on oikeus perusopetuslaissa tarkoitettuun opetukseen. Näin ollen oppilaalta ei saa periä maksuja opetukseen rinnastettavasta opintomatka-asta.

Koulujen opetussuunnitelman ja vuotuisen lukuvuosisuunnitelman mukaisen opintomatkan järjestämisestä aiheutuneet kuljetus- ja pääsymaksukulut ovat osa kunnan opetustoimen kustannuksia. Resurssien myöntäminen on aina tapauskohtaista. Pääsääntöisesti opintomatkojen järjestäminen vaatii lähes aina luokan oman varojenkeruun. Tällöinkään opintomatka-asta ei saa aiheutua oppilalle kustannuksia ja opintoryhmän kaikki oppilaat ovat oikeutettuja matkaan.

3.2 Varainhankinnan säännöt

Koulun opintomatkoja voidaan tukea oppilaiden ja huoltajien yhteisesti keräämillä varoilla. Varojenkeruun tulee olla oppilaille ja huoltajille vapaaehtoista. Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun opetussuunnitelman ja siihen perustuvan vuotuisen lukuvuosisuunnitelman mu-

kaiseen toimintaan huolimatta siitä, onko hän tai hänen huoltajansa osallistunut varojen keräykseen. Esimerkiksi tietylle luokalle tai ryhmään kesken opintomatkan suunnittelun ja varojenkeruun saapunut oppilas on tasavertaisessa asemassa muiden matkalle lähtevien oppilaiden kanssa, eikä häntä voida velvoittaa mihinkään työ- tai rahakorvaukseen matkalle lähdön edellytyksenä.

Kerättäville varoille tulee avata pankkitili. Tilistä vastaa huoltajien keskuudesta valittu henkilö. Käyttöoikeus tulee olla vähintään kahdella henkilöllä. Tilinkäyttöoikeudesta ja avattavasta pankkitilistä laaditaan pöytäkirja pankkiin. Käytänteiden yksityiskohdat ovat pankkikohtaisia.

Kerättävistä varoista vastaa siis aina kaksi henkilöä, jotka on valittu huoltajien keskuudesta. Varojenkeruusta vastaavien henkilöiden vastuulla on huolehtia maksujen ja käteisen rahan ohjautumisesta luokan avaamalle tilille sekä kirjanpidosta. **Opettaja ei voi olla vastuussa varainkeruusta tai matkatilin hoitamisesta.** Opettajan tulee kuitenkin olla tietoinen varainkeruun tavoista sekä matkatilin hoidosta. Kerättävät varat tulee pitää erillään koulun budjetista.

Ikävien yllätysten välttämiseksi huoltajat tekevät **kirjallisen sopimuksen** yllä mainituista varainhankinnan pelisäännöistä ja vastuuhenkilöistä heti opintomatkan suunnittelun alkaessa.

Kerättävät varat ovat luokan tai ryhmän yhteisiä, mikä tarkoittaa sitä, että kunkin varainkeruutapah-tuman jälkeen niiden käyttöoikeus on yhteinen eivätkä varainkeruuseen osallistuneet henkilöt voi saada mitään osaa kerätyistä rahoista takaisin, vaikka toimintasuunnitelmaan kirjattu matka jonkin oppilaan kohdalla peruuntuisi. Esimerkiksi tietyn oppilaan kohdalla matkan peruuntumiseen johtava poismuutto tai koulun vaihtaminen ennen matkaa ei oikeuta oppilasta saamaan hyvitystä yhdessä kerätyistä varoista. Jos kaikki matkalle lähtijät ovat sitoutuneet lahjoittamaan yhteiseen matkakassaan tietyn summan rahaa ja ennen lähtöä joku oppilas ei pysty osallistumaan matkalle, niin varoista vastaavat voivat harkintansa mukaan palauttaa kyseiselle oppilaalle lahjoitusta vastaavan rahasumman vain siinä tapauksessa, että peruuntumisesta ei aiheudu minkäänlaisia kuluja.

Mikäli suunniteltu matka peruuntuu koko luokan osalta, ja siihen on jo ehditty kerätä varoja, tulee rahat käyttää matkalle aikoneen luokan tai ryhmän yhteiseen toimintaan tai jakaa luokan oppilaiden kesken.

Varainkeruu etenkin leirikoulua varten on pitkä prosessi, joka kannattaa aloittaa hyvissä ajoin, mahdollisesti 1-2 vuotta ennen matkan toteuttamisajankohtaa. Tavoitteeksi varainkeruussa kannattaa ottaa hieman arvioituja kuluja suurempi summa, sillä ylimääräinen raha on helppo käyttää luokan muuhun toimintaan, kun taas vajaa budjetti voi johtaa matkan peruuntumiseen. Rahaa tulee varata riittävästi myös matkalle lähtevien opettajien ja/tai valvojen matkan maksamiseen.

Varainhankintaa toteutettaessa on hyvä muistaa tehdä kaikki sopimukset kirjallisina, esim. eri yhteistyötahojen kanssa. Opintomatkatuomikunnan jäsenet tai muut huoltajat eivät voi tehdä sopimuksia koulun tai kunnan nimellä.

3.3 Varainhankintatavoissa huomioitavaa

Verovelvollisuus

Kun kyseessä ei ole yleishyödyllinen yhteisö tai elinkeinotoiminta, leirikoulun varainkeruusta saatu tuotto ei ole lain mukaan veronalaista tuloa silloin, kun varainhankinta on pienimuotoista, saatu tuotto ei ole palkkaa ja koulu osallistuu varainhankintaan esimerkiksi ohjaamalla tuoton sellaiselle tilille, josta maksetaan opintomatkan kustannuksia. Varainhankinta koulun opetukseen liittymättömiä matkoja yms. varten ei ole verovapaata (Verohallinnon ohje, drno 508/32/2005).

Verohallinnon mukaan (ohje drno 939/420/2011) koululuokka, työyhteisö tai harrastusryhmä voi järjestää arpajaislain 27 §:n edellytyksin pien- tai miniatyyriarpajaisia tavara-arpajaisina. Jos tällaisen arpajaisien tuotto on alle 3333,33 euroa verovuotta kohden, arpajaisveroa ei tarvitse maksaa.

Luvanvaraisuus

Rahankeräyslain 5 §:n mukaan koululuokat, päiväkotien ryhmät tai muut opinto- ja harrasteryhmät saavat kerätä opiskelu- tai harrastustoimintansa edistämiseen varoja *ilman rahankeräyslupaa*. Keräyksen saaja toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä tulee lain mukaan näissä tapauksissa aina vastata nimetty, täysivaltainen henkilö.

Arpajaislain 27 §:n mukaan koululuokka tai sitä vastaava opintoryhmä voi *ilman arpajaislupaa* opiskelun tai opiskelua tukevan harrastustoiminnan edistämiseksi toimeenpanna tavara-arpajaiset, jos arpajaisten toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä vastaa täysivaltainen henkilö. Arpajaisten tulee olla pienarpajaiset, joka tarkoittaa sitä, että arpojen yhteenlaskettu myyntihinta on enintään 2 000 euroa ja arpojen myynti ja voittojen jako tapahtuu samassa tilaisuudessa. Mikäli lupa tarvitaan, tavara-arpajaisluvan ei saa arpoja ostamalla itse osallistua toimeenpanemiinsa tavara-arpajaisiin. Lisätietoa arpajaisluvasta voi kysyä poliisin lupapalveluista.

4 OPINTOMATKAN KULKU

4.1 Opintomatkasopimus

Oppilaat sitoutuvat ennen matkalle lähtöä yhdessä sovittuihin pelisääntöihin, joiden rikkomisesta seuraa määrätyt rangaistukset. Vakavimmassa tapauksessa oppilas voidaan lähettää valvottuna kotiin ennen matkan suunniteltua päättymistä.

Oppilas ja huoltajat sitoutuvat yhteisiin pelisääntöihin allekirjoittamalla opintomatkasopimuksen (ks. liite 2), joka toimitetaan vastuuopettajalle. Vastuuopettaja kirjaa asian opintomatkasuunnitelmaan, joka hyväksytetään rehtorilla.

4.2 Kuljetukset, majoitus ja ruokailut

Matkustettaessa tärkein asia on oppilaiden ja muiden mukana olevien turvallisuus. Turvallisuusnäkökohdat huomioiden voidaan valita edullisin tarkoituksenmukainen liikenneväline joukkoliikenteen ja tilauskuljetuksen välillä.

Mikäli luokka aikoo käyttää julkista liikennettä (vuoroautoa), on liikennöitsijälle hyvä ilmoittaa matkan ajankohta ja osallistujamäärä kaksi viikkoa ennen matkan alkamista, jotta kyseisillä vuoroilla on riittävän kokoiset autot/lisäautot. Vuoroautossa matka voidaan mennä tullen maksaa erillisellä ryhmämatkalipulla, joita saa kaupungin asiakaspalvelupisteestä. Asiakaspalvelupisteestä saa myös bussi- sekä taksiseteleitä viranhaltijan/henkilökunnan yksittäiseen käyttöön.

Opintomatkan tilausajokuljetuksissa tulee käyttää senhetkistä kunnan kilpailuttamaa kuljetusyrittäjää, sillä lukuvuosisuunnitelmaan kirjattu retki on osa kunnan toimintaa, jolloin on noudatettava kunnan henkilökuljetusten kilpailutuspäätöstä. Opintomatkakyytiä ei voi tilata muulta kuin kilpailutetulta kuljetusyrittäjältä, vaikka se vaikuttaisi edullisemmalta vaihtoehdolta. Kunta on kuljetuksia kilpailuttaessaan huomionut erilaiset laadulliset ja lakisääteiset tekijät, kuten sen, että kalusto on turvallista ja kuljettaja saa lakisääteistä palkkaa. Mikäli kilpailutetulla kuljetusyrittäjällä ei ole tarjota opintomatkan toteuttamiseen tarvittavaa kalustoa, voidaan palvelu tilata toiselta palveluntarjoajalta.

1.5.2006 voimaan tulleen lainmuutoksen myötä turvavöiden käyttö on pakollista aina, kun ajoneuvon on asennettu turvavyöt. Myös kuljettajan tulee käyttää koulukuljetuksissa turvavyötä. 1.8.2011 voimaan tulleen lain mukaan varhaiskasvatuksen ja perus-opetuksen kuljetuksissa tulee käyttää ainoastaan alkolukolla varustettuja ajoneuvoja.

Vastuuopettaja hoitaa kaikki opintomatkojen kuljetusta, majoitusta ja ruokailua koskevat hintapyynnöt, varaukset ja tilaukset yhteistyössä rehtorin tai kunnan kuljetuskoordinaattorin kanssa.

Huoltajilla ei ole oikeutta tehdä kunnan puolesta kuljetuksiin tai mihinkään muuhunkaan liittyviä tilauksia tai hankintapäätöksiä. Kaupunki maksaa tilatun kuljetuksen ja laskuttaa opintomatkan järjestävää opetusryhmää. Kuljetusten, majoitusten ja ruokailujen peruuttamisedot ovat luonnollisesti tapauskohtaisia.

4.3 Opintomatkan peruuttaminen

Perusopetuslaissa ei ole säädetty mahdollisuutta evätä yksittäisen oppilaan/oppilasjoukon oikeutta osallistua opetukseen mahdollisen häiriökäyttäytymisen tai vaaran aiheuttamisen varoituksena, joten huonon käytöksen takia opettaja ei voi kieltää oppilasta/oppilasjoukkoa lähtemästä mukaan opintomatkalle. Opettajalla on kuitenkin oikeus peruuttaa koko opintomatka. Syyksi opettajalla riittää pelkästään vastuuseen ja turvallisuushäiriöihin vedoten todeta, ettei opintomatkaa voida järjestää. Tätä mieltä pidettävä on kunnioitettava ja yhdessä etsittävä muita toimintavaihtoehtoja. Vaikeassa tilanteessa on tärkeää olla yhteydessä oppilaan huoltajiin.

Jos joku oppilaista joutuu perumaan osallistumisensa vain vähän ennen opintomatkaa, ei oppilas valitettavasti voi saada hyvitystä luokan yhteisesti keräämistä varoista. Ennen varojen keräämisen aloittamista tehtävässä varainkeruusopimuksessa on yksilöity mahdollisimman tarkoin varojen keräämiseen ja käyttöön liittyvät asiat. Jos opintomatka syystä tai toisesta peruuntuu osittain tai kokonaan, tulee kerätyt varat käyttää tai jakaa sopimuksen ehtojen mukaisesti. Sopimuksen mukaan menetellään myös silloin, jos joku, joka on kerännyt rahaa, ei osallistukaan retkelle (ks. varainkeruusopimus luku 3.2.). Olosuhteista riippuen ko. oppilas osallistuu opintomatkan aikana koulussa järjestettävään opetukseen jonkun toisen opetusryhmän kanssa, ja hänen oppisisällöistään sovi- taan aina tapauskohtaisesti.

Jos joku valvojista joutuu sairauden tai jonkin muun syyn takia jäämään pois opintomatkalta, lähtee tämän tilalla opintomatkalle valvontalistassa varahenkilöksi ilmoitettu henkilö. Varavalvojien nimeämisessä on otettava huomioon, että opintomatkalle lähtee aina mukaan vähintään yksi opettaja, joka on opintomatkalle lähteville oppilaille entuudestaan tuttu. Varavastuuopettajalla on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin ensisijaisella vastuuopettajallakin. Päätöksissään varavastuuopettaja on täysivaltainen.

Mikäli matkalla esiintyy järjestyssääntöjen tai ohjeiden rikkomista ja/tai tottelemattomuutta, tulee yhteisten pelisääntöjen rikkomiseen reagoida välittömästi ja keskustella asianosaisten kanssa siitä, miten tästä jatketaan eteenpäin. Kurinpitotoimet tehdään ensisijaisesti kohteessa, mutta vakavim- massa tapauksessa sääntöjä rikkova oppilas voidaan valvojan saattamana toimittaa takaisin kou- lulle/kotiin vastaavan opettajan ja rehtorin yhteisellä päätöksellä. Oppilaan turvallisuudesta kotimatkas- ta on sovittava huoltajien kanssa.

Odottamattomien tilanteiden varalle on hyvä laatia varasuunnitelmat ja -ohjelmaa. Myös matkabud- jettiin kannattaa varata ylimääräistä odottamattomien tilanteiden varalta. Olosuhteet huomioiden opintomatka keskeytetään vastaavan opettajan ja rehtorin päätöksellä tai saatetaan soveltuvin osin loppuun suunnitelman puitteissa.

Lisätietoa: Teija Kolehmainen
Etelä-Kymenlaakson henkilökuljetusyksikkö
p. 040 620 5770
teija.kolehmainen@kotka.fi

Haminan koulukuljetusopas

http://www.hamina.fi/folders/Files/koulut/LIITE%207%20Hamina_koulukuljetusopas_1.8.2013.pdf

Koulukuljetuksista ja niiden turvallisuudesta:

Liikenne- ja viestintäministeriön asetus (553/2006)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060553>

Perusopetuslaki (21.8.1998/628)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>